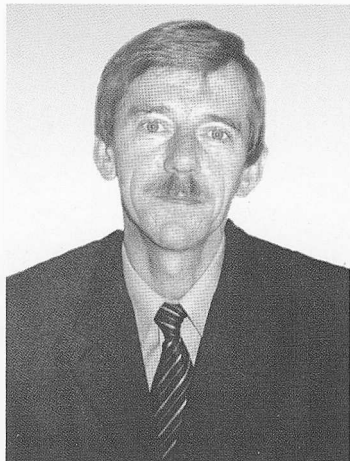

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВЕГЕШ
Микола Миколайович
Ректор

88000, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46
тел.: +38 (03122) 3-33-41, 3-42-02, факс: 3-33-41, 3-61-36
E-mail: adm@univ.uzhgorod.ua
www.univ.uzhgorod.ua

Народився 28 листопада 1962 р. в снт Міжгір'я Закарпатської області. Після закінчення у 1979 р. Міжгірської середньої школи з 1979 р. по 1984 р. навчався на історико-педагогічному факультеті Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника.

У 1984 р. розпочав свою трудову діяльність учителем історії Синевирської середньої школи Міжгірського району на Закарпатті.

У 1990-1993 рр. - аспірант кафедри історії СРСР, а згодом історії України. З 1992 р. - асистент, а в 1994-1996 рр. - доцент кафедри історії України. З 1997 р. - доцент, а з 2000 р. - професор кафедри політології, яку очолює з 2002 р. У березні 2004 р. обрано деканом історичного факультету. З 11 лютого 2005 р. - ректор університету. У 1994 р. захистив кандидатську, а у 1998 р. - докторську дисертації. Звання професора присвоєно у 2000 р.

Микола Вегеш очолює Науково-дослідний інститут карпатознавства УжНУ. За його редакцією виходить фахове видання з проблем історії, політології, етнології та культурології "Carpatica-Карпатика". Має близько 700 наукових та науково-популярних публікацій, монографій і статей, є автором та співавтором багатотомних видань ("Енциклопедія сучасної України", "Енциклопедія історії України", "Нариси історії Закарпаття", "Малий словник історії України"). Під загальною редакцією професора М.М. Вегеша побачила світ колективна монографія "Вони боронили Карпатську Україну". Лауреат премій імені В.Гренджі-Донського (1993 р.) та академіка І. Крип'якевича (1996 р.).

У 1999 р. обраний академіком Міжнародної Слов'янської академії наук, у 2001 р. - почесним членом Американського біографічного інституту.

Уперше вимога про відкриття вищого навчального закладу для русинів Карпат прозвучала у 1848 р. на першому слов'янському з'їзді в Празі. Виступаючи акцентували на тому, що угорські русини повинні заснувати "горожанські, богословські і учительські семінарії, потім інститути вищі - гімназії, ліцеї, академії, політехнічну школу і університет". У жовтні 1849 р. Адольф Добрянський запропонував відкрити правничу академію в Ужгороді. Його підтримали М. Висаник та І. Шолтес, однак австрійські власті цю ініціативу закарпатських учених і просвітян проігнорували. У 1869-1881 рр. А. Добрянський опублікував цілу низку літературних творів, серед яких на особливу увагу заслуговує "Проект політичної програми для Русі Австрійської" (1871). У ньому мислитель пропонував Руській Раді заснувати

кафедри руської мови і літератури на філософському та юридичному факультетах Пештянського університету, а також відкрити одну руську кафедру в Кошицькій юридичній академії.

Незважаючи на демократичний характер міжвоєнної Чехословаччини, вона не спромоглася на відкриття університету для закарпатських українців. Так, уже 24 грудня 1919 р. у рішенні автономної директорії Підкарпатської Русі було зафіксовано: "З метою розвитку нашої народної мови та народної культури директорія вважає обов'язково необхідним заснувати в Ужгороді руський університет", на якому б діяли три факультети - філософський, правничий і теологічний. Це питання обговорювалося в Інституті педагогіки ім. Я.А. Коменського, однак його експерти позитивної відповіді не дали, мотивуючи своє рішення браком у краї кваліфікованих кадрів. У 1927 р. віце-губернатор краю заявив: "Я категорично проти організації університету в Підкарпатській Русі як з міркувань відсутності матеріальної бази, так і політичних".

Обдарована закарпатська молодь вступала до вищих навчальних закладів Праги, Брно, Братислави, Кошиць, Відня, Рима, Будапешта. Згідно з офіційною статистикою у 1934-1935 рр. з 31 тисячі студентів, які навчалися у вищих навчальних закладах Чехословаччини, українців налічувалося всього 1,5%. Можливо, саме тому в Маніфесті Першої Української Народної Ради від 17 листопада 1938 р. вимагалось створити свою українську вищу школу - університет, "щоб діти незаможні могли вчитися в середніх та високих

Ректорат

школах". Ще 3 травня 1934 р. П. Яцко, А. Волошин, М. Брацайко звернулися з листом до міністра закордонних справ ЧСР Е. Бенеша, в якому констатували: "Є невідкладно вказати і на те, що Підкарпатська Русь не має дотепер педагогічної академії (решта країн в республіці мають), не дивлячись на те, що справа ця могла би бути дуже легко поладжена, а то так, що український педагогічний інститут з Праги міг би бути перенесений до Ужгороду". У резолюції шостого конгресу українського учительства Підкарпатської Русі 6-7 липня 1935 р. в Ужгороді вимагалось негайне "перенесення українського педагогічного інституту з Праги й української господарської академії з Подєбрад" до Ужгорода. Аналогічне рішення прийняли делегати IV конгресу товариства "Учительська Громада", що відбувся 3 липня 1933 р. в Мукачеві.

Протягом усього міжвоєнного періоду на території краю діяла угорська іредента, антиукраїнська діяльність якої досягла своєї кульмінації у 1938-1939 рр. Закарпаття наповнили угорські агенти, які збирали підписи за приєднання краю до Угорщини, складали списки неблагонадійних, організували саботажі, закликали до скинення законного уряду краю. Отже, ситуація була складною в усіх відношеннях. І незважаючи на це, А. Волошин готує "Проект організації Українського Університету в Карпатській Україні", "Закон про заснування Українського Державного Університету в Хусті", "Меморандум в справі утворення на Підкарпатській Русі університету, а в першу чергу перенесення Українського Вільного Університету з Праги до Ужгороду". У "Проекті" вказувалось, що "Український Університет в Карпатській Україні складатиметься з 4-х факультетів: 1) філософічного; 2) правничого; 3) господарчого; 4) медичного". Передбачалося створити кафедри загального мовознавства, класичної філології, слов'янської філології, української мови, української літератури, західноєвропейської літератури, всесвітнього та слов'янського мистецтва, українського мистецтва, музикології, слов'янської археології, української археології та етнографії, історії Сходу, Греції й Риму, всесвітньої історії, історії слов'ян, історії України, історії церкви (всесвітньої та української), філософії, психології, соціології, педагогіки, педагогічної психології, шкільництва, гігієни, загального законодавства. Автори проекту розуміли, що його реалізація потребує суттєвих фінансових вливань: "Ми є свідомі труднощів фінансових і організаційних, що зустрінуть реалізацію Університету з чотирьох факультетів на Підкарпатській Русі. Зразу би здійснити програму було б тяжко; практично могла би пійти ось в якій послідовності: насамперед переноситься з Праги Український Вільний Університет. Для цього з початку потрібно тільки згоди відповідних міністерств і перш усього Міністерства Шкільництва

Головний корпус

і Народної Освіти, також згоди Канцелярії Президента Республіки, як установ, які між іншим фінансово удержують Український Вільний Університет в Празі. Існуючого бюджету Університету вистарчить на перший рік (два семестри) функціонування Університету в нових умовах; починаючи з третього семестру мали би настати деякі поповнення його бюджету. В наступних роках дійшло би до розширення Університету іншими факультетами". 24 лютого 1939 р. А. Волошин написав текст "Закону про заснування Українського Державного Університету в Хусті", проведення якого покладалося на Сойм Карпатської України. Однак розгортання політичних подій у Карпатській Україні не дало можливості втілити його в життя. В окупованому гортистською Угорщиною Закарпатті й мови не могло бути про відкриття українського університету.

Після визволення Закарпаття Червоною армією восени 1944 р. з'явилася реальна нагода для відкриття в краї університету. 5 грудня 1944 р. Народна Рада Закарпатської України прийняла декрет "Про організацію вищих шкіл на Закарпатській Україні", що дало право відомому фольклористу Петру Лінтуру написати статтю "Про державний університет". ЦК КПЗУ та НРЗУ 20 липня 1945 р. ухвалили спільну постанову про утворення університету. І, мабуть, цю дату варто б вважати датою заснування в Ужгороді університету. Згодом з'явилася спільна постановою Ради Народних Комісарів УРСР та ЦК ВКП(б)У від 18 жовтня 1945 р. Уже традиційно цей день вважається днем утворення Ужгородського університету. Ще молодий тоді письменник Іван Чендей емоційно написав на шпальтах "Закарпатської правди": "На сторінки історії культурного життя нашої країни золотими літерами буде записана дата відкриття державного університету. Скільки кращих синів нашого народу мріяли йти далі вчитися, закінчивши середні студії. Та мало, коли на це була змога. Треба було покидати рідну землю і поступати на чужі факультети. Бідне було життя цих молодих людей, які бажали вчитись. І много раз доводилось працювати по ночах на тяжкій роботі, щоб заробити на прожиття..." І нарешті довгоочікуваний день. Спочатку запрацювали підготовчі курси, а з 1 лютого 1946 р. за парти сіли перші студенти: приступили до занять 168 юнаків і дівчат з різних міст і сіл України, з якою наш край уже жив єдиною родиною. Навчальний процес почався на чотирьох факультетах - історичному, філологічному, біологічному та медичному.

Сьогодні Ужгородський національний університет має 17 факультетів, 87 кафедр, ряд науково-дослідних інститутів, на яких працюють понад 100 докторів наук, професорів та 400 кандидатів наук, доцентів. Ми пишаємось тим, що студентам читають лекції 9 лауреатів Державної премії України в галузі науки і техніки, 9 заслужених діячів науки і техніки України. Ще в радянські часи за видатні наукові здобутки орденом Леніна був нагороджений професор М.І. Фатула, орденом Трудового Червоного прапора професор В.І. Худанич, орденом "Знак Пошани" професор М.М. Ганич. Уже в незалежній Україні професор О.М. Ганич удостоєна ордена княгині Ольги, а член-кореспондент НАН України В.П. Мікловда, професори В.І. Смоланка та Д.Д. Данилюк нагороджені орденами "За заслуги" III ступеня. Студентам читають лекції члени-кореспонденти та академіки галузевих академій, заслужені працівники народної освіти України, відмінники освіти України, відмінники вищої школи, заслужені винахідники України, заслужені юристи України, заслужені економісти України, заслужені працівники культури УРСР, заслужені працівники фізичної культури України, заслужені лікарі України. Університет впевнено крокує в третє тисячоліття, продовжуючи залишатися головним центром науки та освіти в Закарпатті.